

RIKSMÅLSFORBUNDETS HØRINGSSVAR OM REVIDERTE RETNINGSLINJER FOR NORMERING, 2021

Kommentarer til kapitlene:

Bakgrunn (side 2)

Det er naturlig at Språkrådet har gjort seg de tankene som uttrykkes i de tre kulepunktene på side 2 – om *tekstgrunnlaget*, *retningslinjene* og om at *tiden går* – og trekker konsekvensen av det: en justering. Det bør være synspunktet også i fremtiden – en justering (varsom endring) med f.eks. 20 års mellomrom.

Så må det være klart at det dreier seg om retningslinjer, ikke om heldekkende regelverk. Det må alltid være rom for skjønn.

1. Hva er en norm? (side 41)

Ingen bemerkninger.

2. Hvorfor normere? (side 42)

Fremhevelsen av skriftspråket som et «eget selvstendig språk som må læres,» er på sin plass. Likeså dets «historiske dybde», med andre ord dets funksjon som bindeledd mellom generasjonene.

I riksmålsnormeringen strekker den «historiske dybde» ned til 1917-rettskrivningens tradisjonelle former (jf. 6.2.6). Da fikk «det almindelige bogmaal», riksmålet, sitt moderne utseende. Grunnlaget var som i 1907: det standardiserte talespråk som hadde vokst frem, og som ble kodifisert i Norsk Uttale-ordbok (1910). Vi hadde gjerne sett at dette kom frem her eller i avsnitt 6.1.

At de moderne norske skriftspråkene (bokmål og nynorsk) er «nokså strengt» normert, er nok for sterkt sagt. Det kommer iallfall an på hva man sammenligner med.

Et hovedpoeng for Riksmålsforbundet er det som sies sist i avsnitt 3 på side 42:

«Skrivemåte og bøyning kan betraktes som relativt overfladiske sider av språket, men samtidig er det særlig skrivemåte og bøyning som gir skriftspråket en umiddelbar identitet og gjør det gjenkjennelig som det samme språket fra tekst til tekst. Dette er igjen en forutsetning for at skriftspråket lett skal kunne læres.»

Det er naturligvis grader av gjenkjennelighet, og folks oppfatning av normative forskjeller varierer. Men at et «strengt normert» skriftspråk læres lettere enn et med spektrere av valgfrie former, kan det ikke være tvil om.

3. Språkpolitisk grunnlag for normering (side 43)

Det vesentligste sies i sitatet fra språklovsproposisjonen, pkt. 4.2.1. Men med ordene om at rettskrivningen «i store trekk» skal ligge fast, holder man altså fast ved den variasjonsbredden som ifølge forrige kapittel gjør språket mindre lett å lære.

De mange tillatte formene i den offisielle rettskrivningen skaper forvirring og unødige vanskeligheter. Riksmålsforbundet mener at ordformer i bokmål som påviselig nesten ikke brukes, bør gå ut av rettskrivningen. Nå som tilnærmingspolitikken er høytidelig forlatt, bør konsekvensen være at man også rydder opp i de mange samnorskformene som denne politikken etterlot seg i rettskrivningen. Bokmålet må bli en fastere norm og gjenspeile usus.

I og med at det stadig skal eksistere et både-og, og i og med at prosessen blir den samme som før (fagråd – styre – departement) kan det antagelig ikke ventes noen hurtig forandring til bedre tilstander, slik vi ser det. Jf. pkt. 5.3.

Kompetansen befinner seg i Språkrådets sekretariat og fagråd. Styret er ikke nødvendigvis kompetent, departementet heller ikke, og (lange og) grundige utredninger må følge sakene. Det kan bli tungrodd, men er ikke til å komme bort fra når endelige avgjørelser skal tas på politisk nivå.

4. Faglig grunnlag for normering (side 44)

4.2 Implisitte vedtak

I lys av det som sies i kulepunkt 3 under *Bakgrunn* – at tidene forandrer seg – forstår vi ikke helt at data fra inntil 60 år gammel lærebokgransking tas inn i normeringsgrunnlaget. Det må kunne begrenses til å gjelde terminologien.

4.3 Orddannelse i norsk

Visse avledningssuffikser kan by på (små) problemer.

5. Språkspørsmål og normering (side 45)

5.3. Allmenn høring av forslag til rettskrivningsendringer

Hvorvidt dette fører bare godt med seg, tør vi ikke si. Språkrådet har kanskje høstet erfaringer i forbindelse med nynorskrettskrivningen av 2012, som var bred, men ikke «allmenn».

Vi minner om vedtaket (1998) om at det i norvageringssspørsmål skal tas hensyn til reaksjonen fra publikum og at man skal gå forsiktig frem i slike saker. En «allmenn høring» ville i dette tilfellet ha kunnet hindre noen av de ekstreme norvageringsvedtakene i Norsk språkråd i 1990-årene, som f. eks. *pøbb* og *sjov* (som ikke ble godkjent av departementet) og *gaid* og *kamping* (som ble godkjent som valgfrie former).

6. Særskilt om bokmål (side 47)

6.1 Bakgrunn

Også betegnelsen den «omhyggelig, men ukunstlet dagligtale» burde nevnes. (Fra den kongelige resolusjon om 1907-reformen). Det er stadig en aktuell betegnelse, ettersom det går tilbake med omhyggeligheten i dagligtalen.

Betegnelsen «konservativt bokmål» brukes etter vårt inntrykk av folk som ikke vil bruke betegnelsen «riksmål». Vi tror det forvirrer mer enn det opplyser å operere med tre slags bokmål.

At det er forskjellige meninger om hvorvidt valgfriheten oppleves som problematisk, kan så være. Men det som betyr noe, er hva de fleste mener.

6.2.2

En justering må vel være en forandring av noe man har. Normering av «ord som tidligere ikke har vært normert» bør ikke kalles justering. Brukbare betegnelser: «unormerte ord», «førstegangsnormerte ord», «nyordsnormering».

6.2.3.

«En redigeringsprosess» kan være så mangt. Det kunne trenges et adjektiv, f.eks. «forsvarlig». Når «normdannende tekster» er fjernet, har man avskåret seg fra å mene at noen skriver bedre enn andre, og at fagfolk er mer å lite på enn legfolk (f.eks. journalister).

«Muntlig språk» finner man en del av på sosiale medier. Selv om man ikke tar hensyn til slikt stoff (uredigert som det er), bør man følge med i den grad det er mulig.

6.2.5

Her er det altså tale om bøyingsformer?

10. Retningslinjer for normering av importord (side 54)

10.3 Nærmere om norvagisering

Erfaring har vist at norvagisering kan ha vanskelig for å slå igjennom (jf. pkt. 5.3). Vi mener at «fremme» i siste avsnitt er for sterkt. Det bør stå: «... *strategi for normering (og innføring) av norvagiserte former*».

Vi anbefaler at annet avsnitt utgår. De som av en eller annen grunn forsøker seg med privat norvagisering, kan ikke ventes å kjenne rettskrivningsprinsippene, og «norsk uttale» kan være så mangt. Og hva ligger det i «godtas»? Hvem skal godta?

Om vedlegg 2 (side 61) kunne være en del å si. Vi går imidlertid ut fra at det ikke nå skal drives en forsert norvagisering, og at virksomheten på dette området vil bestå i å samle materiale.

10.8. Ny vurdering av norvagiseringssaker

En klar forbedring av det som ble vedtatt i 1990-årene. Det må vel være fagrådet som skal ta seg av sakene, og det bør stå: «... skal fagrådet analysere ...». Det kunne også stå noe om hvordan et vedtak skal publiseres.

Vedlegg 2 (side 60)

To korrekturer:

Side 60: I omtalen av K1 må parentesen om «trykkting» fjernes.

Side 61: I V25 er det tale om engelske ord med *oy* (old) boy(s), soya o.l.

Sluttkommentar

Det har gledet oss å lese et språkrådsdokument i en så riksmålsnær form; med tre-fire unntak er det faktisk rent riksmål – eller «konservativt bokmål», for å tale med avsnitt 6.1.

Språkrådet ser seg tjent med å avfatte et viktig normeringsdokument i denne språkformen. Det tar vi som et godt tegn og som et argument for at den forsiktige holdningen til endringer som uttrykkes i 6.2.2, ikke trenger å gjelde mindre brukte radikale former.